

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ และประโยชน์ทางเศรษฐกิจทั้งทางตรงและทางอ้อม ก่อให้เกิดธุรกิจต่อเนื่องอีกมากมายในระดับท้องถิ่นและภูมิภาค โดยรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างประเทศในปี 2545 มีมูลค่าถึง 323,484 ล้านบาท ส่วนในปี 2546 รายได้จากการใช้จ่าย ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ คิดเป็นมูลค่า 309,269 ล้านบาทซึ่งลดลงจากปี 2545 เนื่องจากปัญหาสงครามระหว่าง สหรัฐอเมริกากับอิรัก และการแพร่ระบาดของโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง (SARS) ในภูมิภาคเอเชีย ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยได้รับรายได้เพิ่มขึ้นเป็น 289,987 ล้านบาท (ดรรรชนี เอมพันธุ์ 2549:1-1)

ด้วยเหตุนี้รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศอย่างมาก ทั้งตลาดท่องเที่ยว จากต่างประเทศ และตลาดภายในประเทศ โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กำหนด วิสัยทัศน์ สำหรับ ปี 2548 – 2549 มุ่งส่งเสริมให้การท่องเที่ยวไทยมีคุณภาพ และได้มาตรฐานสากลเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของเอเชียภายในปี 2549 โดยมุ่งพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ให้เข้าสู่มาตรฐานที่มีคุณภาพ (quality) และเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (sustainability) ที่สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก (competitiveness) อันจะนำไปสู่การเป็น Tourism Capital of Asia (ดรรรชนี เอมพันธุ์ 2549:1-1)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่จะทำให้เกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น โดยการเปิด โอกาสให้นักท่องเที่ยว ได้มาเที่ยวชุมชนภาคเกษตรกรรม เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของชาวชนบท ศึกษา หาความรู้และประสบการณ์ในเรื่องเกษตรกรรม ซึ่งอาจเป็นทั้งเกษตรกรรมในรูปแบบเดิม และเกษตรกรรมที่มีความก้าวหน้าทันสมัย รวมถึงได้เที่ยวชม ทักษะที่สวยงามของชุมชนนั้น ทั้งนี้โดยเกษตรกรในชุมชนนั้นจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการตนเอง ซึ่งจะเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรและชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และมีทักษะในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนให้ยั่งยืน ซึ่งจำเป็นต้องทำแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยเกษตรกรจะมีรายได้จากการขายผลผลิตทางการเกษตร การให้บริการทางการเกษตรแก่นักท่องเที่ยวที่สนใจ โดยที่วิถีชีวิตความ

เป็นอยู่ของเกษตรกรไม่เปลี่ยนไป มีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (ศูนย์ประสานงานส่งเสริมการ
ท่องเที่ยวเกษตร 2544:1)

ดร.ชนี เอมพันธุ์ (2549:5-2,5-3) กล่าวว่าจังหวัดลพบุรี เป็นแหล่งท่องเที่ยวทุ่ง
ทานตะวันแบบฤดูกาล ดอกทานตะวันจะบานสะพรั่งในช่วงเดือนพฤศจิกายน - มกราคม แหล่ง
ปลูกทานตะวันกระจายอยู่ทั่วไปตลอดเส้นทางอำเภอพัฒนานิคม และอำเภอชัยบาดาล โดย
ดำเนินการตั้งตั้งแต่ปี 2534 ในระยะแรก ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกทานตะวันเพื่อส่งโรงงาน
อุตสาหกรรมน้ำมันพืช ต่อมาได้พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทุ่งทานตะวัน

จังหวัดลพบุรี และกลุ่มภาคกลางตอนบน กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว
ในช่วงระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2545-2549) ว่า “เป็นมิตรกับธรรมชาติและชุมชน เป็นแหล่งความรู้สู่
ความเป็นสากล” โดยยึดหลักการของการพัฒนา 3 ประการ คือ คุณค่าของธรรมชาติและชุมชน
ความเป็นสากล และการเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ของมนุษย์ จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนสอดคล้อง
กับภาพรวมของการพัฒนาประเทศภายใต้ปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ดังนั้นการพัฒนาแหล่ง
ท่องเที่ยวเน้นด้านคุณภาพ บุคลากร และสิ่งบริการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันเป้าหมายของการบริหาร
การจัดการ และการพัฒนาต้องกระจายสู่ส่วนต่างๆ อย่างเป็นธรรม ทั้งต้องคำนึงถึงความเป็นผลวิ
สดาสถ เพื่อให้เกิดอำนาจการแข่งขันกับตลาดโลก (ดร.ชนี เอมพันธุ์ 2549:1-15,1-16)

อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดย
การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นพืชรุ่นแรก ตามด้วยการปลูกทานตะวันเป็นพืชรุ่น 2 ในปี 2549 มี
พื้นที่ปลูกทานตะวันเป็นแหล่งท่องเที่ยว ตำบลชอนน้อย 500 ไร่ ชองสาริกา 300 ไร่ พัฒนานิคม
300 ไร่ หนองบัว 300 ไร่ รวม 1,400 ไร่ ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์จังหวัดลพบุรี มีมาตรฐาน เพิ่ม
ความสามารถในการแข่งขัน โดยจัดงานเทศกาลดอกทานตะวันบานทุกๆปี (สำนักงานเกษตรอำเภอ
พัฒนานิคม ข้อมูลการปลูกพืช ปี2549)

การปลูกทานตะวันเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน และมีมาตรฐาน ให้นักท่องเที่ยว
ชาวไทย และชาวต่างประเทศได้ชมทุ่งทานตะวันบานตามธรรมชาติ เพื่อสร้างรายได้แก่เจ้าของ
แหล่งท่องเที่ยวและชุมชน จากการเก็บค่าเข้าชมและจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปจากทานตะวัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพสังคม เศรษฐกิจของเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และ
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

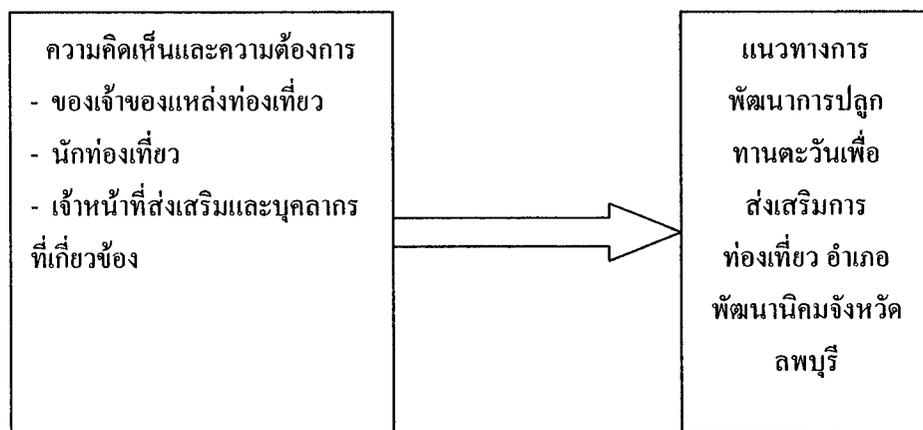
2.2 เพื่อศึกษาทัศนคติของเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ต่อแนวทางการพัฒนาการปลูกทานตะวันเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการปลูกทานตะวันเพื่อการท่องเที่ยวของเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

2.4 เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะของเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ต่อการปลูกทานตะวัน เพื่อ ส่งเสริมการท่องเที่ยว

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

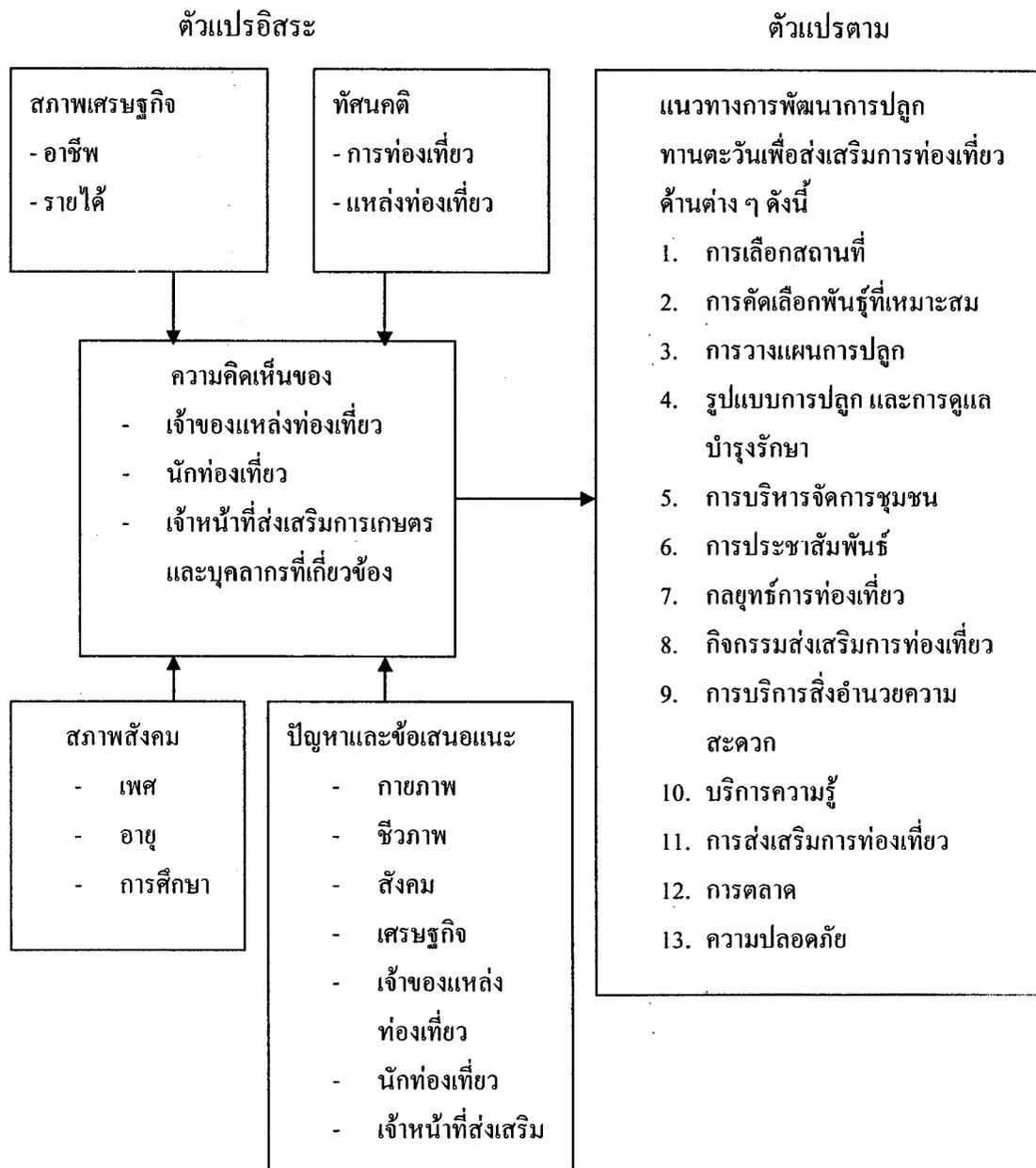
การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการปลูกทานตะวันเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี เกี่ยวกับการเก็บข้อมูลจากเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เกี่ยวกับสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ ทัศนคติ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และปัญหาข้อเสนอแนะ มีผลต่อการพัฒนาการปลูกทานตะวันเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างไรบ้าง โดยสรุปเป็นรูปแบบจำลองของการวิจัย ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 รูปแบบจำลองการวิจัย

ขณะเดียวกันได้กำหนดตัวแปรซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจของเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวทุกทานตะวัน นักท่องเที่ยวทุกทานตะวัน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการปลูกทานตะวันซึ่งประกอบไปด้วย การเลือกสถานที่ การคัดเลือกพันธุ์ที่เหมาะสม การวางแผนการปลูก รูปแบบการปลูก และ

การดูแลบำรุงรักษา การบริหารจัดการชุมชน การประชาสัมพันธ์ กลยุทธ์การท่องเที่ยว กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว การบริการสิ่งอำนวยความสะดวก บริการความรู้ การส่งเสริมการท่องเที่ยว การตลาด และความปลอดภัย พร้อมกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (conceptual framework) ดังภาพที่ 1.2

ภาพที่ 1.2 กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual model)

4. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาการปลูกทานตะวันเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวทุ่งทานตะวัน นักท่องเที่ยวผู้ชมทุ่งทานตะวัน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทุ่งทานตะวันให้เป็นประเพณีร่วมสมัย คู่กับการชมเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ของอำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยเฉพาะพื้นที่ปลูกทานตะวัน และจุดท่องเที่ยวทานตะวันที่ได้รับการสนับสนุนจาก ภาครัฐ องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น และเกษตรกรเท่านั้น

5. สมมติฐานของการวิจัย

เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวทุ่งทานตะวัน นักท่องเที่ยวทุ่งทานตะวัน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีความคิดเห็นแตกต่างกันต่อแนวทางการพัฒนาการปลูกทานตะวันเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 การท่องเที่ยวทุ่งทานตะวัน หมายถึง การท่องเที่ยวที่สามารถสัมผัสดอกทานตะวันบานในสภาพพื้นที่ไร่นาทานตะวันของเกษตรกร โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรได้ดำเนินการเพื่อรับนักท่องเที่ยวที่มาจากชมทุ่งทานตะวัน ในเทศกาลวันหยุดราชการ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันชาติ และวันสำคัญต่าง ๆ หรือตามกำหนด การท่องเที่ยวของบริษัทเอกชนที่มีความประสงค์ชมทุ่งทานตะวันแบบธรรมชาติ ณ แหล่งท่องเที่ยวที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและเกษตรกรจัดขึ้น

6.2 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การท่องเที่ยวที่สามารถสัมผัสกับชีวิตจริงของเกษตรกร เพื่อเรียนรู้การทำเกษตรกรรมไม่ว่าจะเป็นสวนผลไม้ การปลูกพืชไร่ การทำสวนไม้ดอกไม้ประดับ การทำนา ทำฟาร์มปศุสัตว์ การเลี้ยงปลา การเลี้ยงผึ้ง การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากการเกษตร และขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ตลอดจนการซื้อขายผลผลิตและผลิตภัณฑ์จากการเกษตรจากแหล่งผลิตโดยตรงของอำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

6.3 เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวทุ่งทานตะวัน หมายถึง เจ้าของหรือตัวแทนกลุ่มเกษตรกรที่จัดให้มีการท่องเที่ยวทุ่งทานตะวันเพื่อชมความงดงามของดอกทานตะวันในพื้นที่ประกอบการ

ของตน หรือกลุ่มเกษตรกรที่ดำเนินการจัดการท่องเที่ยวทุ่งทานตะวัน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

6.4 จุดท่องเที่ยว หมายถึง พื้นที่ปลูกทานตะวัน หรือบริเวณที่จัดเตรียมไว้สำหรับต้อนรับ นักท่องเที่ยวผู้มาเยี่ยมชมทุ่งทานตะวันที่เข้ามาใช้บริเวณพื้นที่นั้นเพื่อชมทุ่งทานตะวัน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

6.5 แหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวและเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีอยู่ใน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

6.6 บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวทุ่งทานตะวัน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัดลพบุรี สำนักงานเกษตรอำเภอพัฒนานิคม ที่ทำการปกครองอำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี และบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต. อบจ.) ที่ตั้งโครงการ

6.7 นักท่องเที่ยวทุ่งทานตะวัน หมายถึง ผู้ต้องการได้รับความรู้ ความเพลิดเพลินจากการชมดอกทานตะวันบานในท้องไร่ทานตะวัน มีความพอใจและยินดีจ่ายค่าบริการ เพื่อเข้าถึงแหล่งและใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวทุ่งทานตะวันในอำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

6.8 องค์กรที่เกี่ยวข้อง หมายถึง ที่ว่าการอำเภอพัฒนานิคม สำนักงานเกษตรอำเภอพัฒนานิคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เขต 7 กลุ่มมวลชนในท้องถิ่นที่ดำเนินการส่งเสริมการท่องเที่ยว อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

6.9 กิจกรรมท่องเที่ยว หมายถึง ลักษณะกิจกรรมท่องเที่ยวทุ่งทานตะวัน อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ให้บริการนักท่องเที่ยว 9 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ชีช้าง ชีม้า ชีรถลาก การวานแล่นลี้รถยนต์และรถจักรยานยนต์ จำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากทานตะวัน โคนม ผึ้ง และถ่ายรูปบริเวณทุ่งทานตะวัน

ทั้งนี้รวมถึงกิจกรรมเสริมต่างๆ ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวของอำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี คือ แหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมการท่องเที่ยว การให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ การตลาด และธุรกิจการท่องเที่ยว

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ทำให้ประเทศไทยมีเศรษฐกิจดีขึ้นจากการใช้จ่ายเงินตราของนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศ และต่างประเทศ คิดเป็นมูลค่าในแต่ละปี ไม่ต่ำกว่า 200,000 ล้านบาท

7.2 ทำให้จังหวัดลพบุรีและกลุ่มภาคกลางตอนบนมีความสามารถเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละปีได้ไม่ต่ำกว่า 4,000,000 คน และสามารถเพิ่มรายได้คิดเป็นมูลค่าไม่ต่ำกว่า 2,000 ล้านบาท

7.3 ทำให้อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี สามารถเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละปีไม่ต่ำกว่า 2,000,000 คน มีรายได้คิดเป็นมูลค่าไม่ต่ำกว่า 50 ล้านบาท

7.4 ทำให้เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวมีรายได้ไม่ต่ำกว่า 100,000 บาท/คน/ปี

7.5 ทำให้บุคลากรในพื้นที่ทั้งหน่วยงานของรัฐ เอกชน และองค์กรเกษตรมีความสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทุ่ทุ้งทานตะวัน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าสักชลสิทธิ์ และการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ให้มีคุณภาพมาตรฐานที่ยั่งยืนเป็นสากล ตามปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ในด้านการบริหาร การจัดการ การพัฒนา ทำให้เกิดการแข่งขัน การช่วยเหลือตัวเอง การกระจายรายได้ในแหล่งท่องเที่ยว และชุมชนอย่างเป็นธรรม